

Fòrum d'Arts Escèniques i Inclusió Social

26 d'octubre de 2013

Informe final

Continguts

Resum executiu	3
<i>Resumen ejecutivo</i>	5
<i>Executive Summary</i>	6
1.	
Introducció	7
2.	
Síntesi de les sessions	
Benvinguda i propòsit del Fòrum	8
Marc acadèmic de les Arts Escèniques Aplicades	9
Presentació dels grups de treball i del Banc de Dades	10
Grups de treball	10
<i>Grup A. Acció comunitària</i>	11
<i>Grup B. Educació</i>	12
<i>Grup C. Aplicacions terapèutiques</i>	14
Plenari de cloenda	16
3.	
Anàlisi i conclusions	17
Annex 1: Transcripció de les intervencions de Jordi Font i Antonio Simón Rodríguez	22
Annex 2: Membres Fila 0	29
Annex 3: Membres Llista d'assistents	33
Annex 4: Programa del Fòrum	40

Resum executiu

En el marc dels actes del Centenari de l'Institut del Teatre, el dia 26 d'octubre de 2013 es va celebrar a Barcelona el Fòrum d'Arts Escèniques i Inclusió Social.

La trobada responia a la voluntat de l'Institut del Teatre d'explorar les diverses aplicacions de les arts escèniques més enllà de l'escenari, especialment en els àmbits de l'acció comunitària, l'educació i la salut, i les seves implicacions en els processos de formació i desenvolupament professional. Per extensió, el debat va comptar amb la participació de professionals d'altres disciplines artístiques. Així mateix, el programa del Fòrum va abordar qüestions relacionades amb l'organització del sector i la seva estructuració en xarxa.

En aquest sentit, al llarg de la jornada es van debatre dues propostes específiques: d'una banda, la creació d'un Observatori de les Arts Aplicades a l'Educació, la Comunitat i la Salut; de l'altra, l'establiment d'una xarxa de professionals i entitats que treballen en aquests àmbits. Els resultats del debat van servir per validar aquestes propostes i per fer aportacions concretes quant a la seva posada en marxa.

El Fòrum va constar de dues sessions plenàries i tres grups de treball paral·lels, que van abordar els valors, els reptes i les necessitats de les arts aplicades, respectivament, a l'acció comunitària, l'educació i la salut. Aquest informe sintetitza les principals opinions recollides al llarg de la jornada.

El darrer apartat de l'informe agrupa les principals tendències i propostes observades al conjunt de la jornada: entre d'altres, la progressiva confluència d'interessos entre els agents que intervenen en diversos sectors; el paper de les arts en l'abordatge de la complexitat en el marc dels processos educatius, terapèutics i comunitaris; la necessitat d'enfortir el discurs i el marc acadèmic per afavorir la formació i la inserció professional; la importància de la recerca i l'avaluació; el feble reconeixement i visibilitat institucional del treball artístic amb finalitats socials, i la necessitat d'enfortir la interlocució institucional i intersectorial en aquest sentit; la preeminència de les accions puntuals, en detriment de les orientacions estructurals i sostenibles; la conveniència d'estudiar els models organitzatius i les condicions laborals pròpies del sector; i la necessitat d'afavorir la internacionalització, mitjançant la recollida de dades i experiències d'altres països, l'aprenentatge mutu i el treball en xarxa.

Els annexos de l'informe contenen la transcripció dels discursos inaugurals, la llista de participants i el programa de la jornada.

Des de la celebració del Fòrum, s'han fet noves passes de cara a la constitució de l'Observatori de les Arts Aplicades a l'Educació, la Comunitat i la Salut i d'una xarxa autoorganitzada de les entitats del sector.

Resumen ejecutivo

En el marco de los actos del Centenario del Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona, el 26 de octubre de 2013 se celebró en Barcelona el Foro de Artes Escénicas e Inclusión Social.

El encuentro respondía a la voluntad del Institut del Teatre de explorar las distintas aplicaciones de las artes escénicas más allá del escenario, especialmente en los ámbitos de la acción comunitaria, la educación y la salud, y sus implicaciones en los procesos de formación y desarrollo profesional. Por extensión, el debate incluyó a profesionales de otras disciplinas artísticas. Asimismo, el programa del Foro abordó cuestiones relacionadas con la organización del sector y su estructuración en red.

En este sentido, a lo largo de la jornada se debatieron dos propuestas específicas: por un lado, la creación de un Observatorio de las Artes Aplicadas a la Educación, la Comunidad y la Salud; por el otro, el establecimiento de una red de profesionales y entidades que trabajan en estos campos. Los resultados del debate sirvieron para validar estas propuestas y para formular aportaciones específicas en cuanto a su puesta en marcha.

El Foro constó de dos sesiones plenarias y tres grupos de trabajo paralelos, que abordaron los valores, los retos y las necesidades de las artes aplicadas a, respectivamente, la acción comunitaria, la educación y la salud. Este informe sintetiza las principales opiniones recogidas a lo largo de la jornada.

El último apartado del informe agrupa las principales tendencias y propuestas observadas en el conjunto de la jornada: entre otros, la progresiva confluencia de intereses entre los agentes que intervienen en distintos sectores; el papel de las artes en el tratamiento de la complejidad en el marco de los procesos educativos, terapéuticos y comunitarios; la necesidad de fortalecer el discurso y el marco académico para favorecer la formación y la inserción profesional; la importancia de la investigación y la evaluación; el débil reconocimiento y visibilidad institucionales del trabajo artístico con finalidades sociales, y la necesidad de fortalecer la interlocución institucional e intersectorial en este sentido; la preeminencia de las acciones puntuales, en detrimento de las orientaciones estructurales y sostenibles; la conveniencia de estudiar los modelos organizativos y las condiciones laborales propias del sector; y la necesidad de favorecer la internacionalización, mediante la recogida de datos y experiencias de otros países, el aprendizaje mutuo y el trabajo en red.

Los anexos del informe contienen la transcripción de los discursos inaugurales, la lista de participantes y el programa de la jornada.

Desde la celebración del Foro se han dado nuevos pasos para la constitución del Observatorio de las Artes Aplicadas a la Educación, la Comunidad y la Salud y de una red autoorganizada de las entidades del sector.

Executive Summary

In the framework of the 100th anniversary of the Institut del Teatre (Theatre Institute, Diputació de Barcelona), the Forum on Performing Arts and Social Inclusion was held in Barcelona on 26 October 2013.

The event resulted from the Institut del Teatre's aim to explore opportunities for performing arts professionals beyond the stage, including the areas of community development, education and health in particular, as well as their implications in terms of training and professional development. The discussion involved professionals from other artforms as well. The Forum also discussed a range of issues related to the sector's internal organisation and networking.

In this respect, two specific proposals were debated in the course of the day: on the one hand, the setting-up of an Observatory of the Arts in Education, Community Development and Health; on the other, the establishment of a network for professionals and bodies active in these areas. Discussions confirmed the relevance of these proposals and made specific recommendations for their effective implementation.

The Forum included two plenary sessions and three parallel working groups, which discussed the values, challenges and needs for the arts in, respectively, community development, education and health contexts. This report summarises the views collected throughout the day.

The final section of the report presents a set of trends and proposals recorded during the Forum: among them is the increasing convergence of views and demands among agents active in different areas; the role of the arts in addressing complexity within education, health and community development processes; the need to strengthen the discourse and the scientific discourse and framework to foster training and professional opportunities; the importance of research and evaluation; the current weakness of policy recognition and visibility for the arts in social contexts, and the resulting need to strengthen policy dialogue and cross-sectorial work; the prevalence of short-term projects, as opposed to structural, sustainable initiatives; the need to consider organisational models and labour conditions of those active in the sector; and the need to foster internationalisation, through the collection of data and good practices, mutual learning and networking.

Annexes of the report include transcripts of the opening speeches, the list of participants and the full agenda of the Forum.

After the event, further steps have been taken to set up the Observatory of the Arts in Education, Community Development and Health, as well as a self-organised network of organisations active in these areas.

1. Introducció

En el marc dels actes del Centenari de l'Institut del Teatre, el dia 26 d'octubre de 2013 es va celebrar a Barcelona el Fòrum d'Arts Escèniques i Inclusió Social.

Aquesta trobada va néixer per iniciativa de l'Institut del Teatre, atesa la seva voluntat d'explorar les diverses aplicacions de les arts escèniques més enllà de l'escenari, especialment en els àmbits de l'acció comunitària, l'educació i la salut. Tenia com a precedent més immediat la celebració, el març del mateix any, de les V Jornades sobre la Inclusió Social i l'Educació en les Arts Escèniques, d'àmbit estatal, coorganitzades per l'Instituto Nacional de las Artes Escénicas y de la Música (INAEM), l'Institut del Teatre i diverses altres institucions.¹

Després que V Jornades haguessin servit per posar de relleu la importància de les arts escèniques per a l'educació i la inclusió social, el Fòrum d'Arts Escèniques i Inclusió Social se centrava en l'àmbit de Catalunya i volia abordar principalment aspectes relacionats amb la configuració i organització del sector i la seva estructuració en xarxa. En particular, la convocatòria de la trobada va fer al·lusió a la voluntat de contribuir a la maduració dels perfils professionals relacionats amb les arts i la inclusió social, atesa la seva creixent utilitat social i la seva vinculació amb nous camps de desenvolupament professional per als graduats de l'Institut del Teatre.

En aquest marc, el Fòrum va servir per debatre i concretar dues propostes de treball per al desenvolupament del sector:

1. La creació d'un Observatori de les Arts Aplicades a l'Educació, la Comunitat i la Salut, amb la finalitat general de reunir, produir, sistematitzar i difondre el coneixement disponible al respecte, mitjançant un banc de dades, seminaris d'elaboració, jornades de posada en comú, publicacions, formació i altres mecanismes de suport.
2. L'articulació i maduració del sector dels professionals i les entitats que treballen entre les arts i els àmbits de l'educació, l'acció comunitària i la salut a Catalunya, mitjançant el foment d'una xarxa autoorganitzada.

El Fòrum va comptar amb una sessió plenària de conclusions; tres grups de treball temàtics, que van abordar en paral·lel el treball relacionat amb l'acció comunitària, l'educació i la salut; i una darrera sessió plenària de posada en comú dels debats i conclusions. La trobada va reunir més de 120 participants.

¹ En concret, les V Jornades sobre la Inclusió Social i l'Educació en les Arts Escèniques van ser organitzades conjuntament per l'INAEM (que forma part del Ministeri d'Educació, Cultura i Esports, MECD), el British Council Espanya, l'Ambaixada dels Països Baixos a Espanya, l'associació Red Española de Teatros, Auditorios, Circuitos y Festivales de Titularidad Pública, el centre cultural i social de Caja Madrid "La Casa Encendida" i l'Institut del Teatre. Per a més informació, vegeu el programa, la memòria i els vídeos de les Jornades, disponibles a <http://ca.www.mcu.es/artesEscenicas/CE/inclusion/jornadas.html> [Vist el 20/08/2014]

Aquest informe en recull les principals idees: d'una banda, el proper capítol resumeix els continguts de les diverses sessions del Fòrum, de manera successiva; de l'altra, l'últim apartat de l'informe ofereix una síntesi de les tendències, reptes i recomanacions observats en el decurs de la jornada. Finalment, els annexos ofereixen les transcripcions dels discursos inaugurals de Jordi Font i Antonio Simón, la llista de participants i el programa de la jornada.

2. Síntesi de les sessions

Benvinguda i propòsit del Fòrum²

El Fòrum va ser inaugurat per **Jordi Font**, director general de l'Institut del Teatre, que va donar la benvinguda als participants i va presentar les persones que l'acompanyaven a la taula, com a coresponsables dels grups de treball: Glòria Cid, de l'Obra Social de "la Caixa", Isabella Petith, del British Council; i David Marín, de la Fira Internacional de Teatre Integratiu de Santa Coloma de Gramenet (FITI). Així mateix, va agrair la presència entre el públic de representants de diverses administracions públiques (la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i els Ajuntaments de Barcelona i de Santa Coloma de Gramenet) i va presentar les altres persones de l'Institut del Teatre presents a la taula: Jordi Roig, gerent; Antonio-Simón Rodríguez, coordinador acadèmic; i Àngels Nogué, responsable de projectes especials.

En la seva intervenció, Font va exposar els motius que havien portat l'Institut del Teatre a organitzar el Fòrum: la **constatació d'una demanda social creixent al voltant de les aplicacions socials i comunitàries de les arts escèniques**; l'existència de **referents ja consolidats en altres països**, especialment al context anglosaxó; i la voluntat d'afavorir **noves sortides professionals per als graduats i graduades** de l'Institut del Teatre.

Aquesta mateixa reflexió ja s'havia traduït en una nova oferta de formació de postgrau: així, l'Institut del Teatre ofereix un Postgrau en Teatre i Educació, n'ha dissenyat un altre en Teatre Aplicat: Impacte Comunitari i Creació Teatral i en prepara dos més, un sobre Arts Escèniques i Terapèutiques i un altre, en col·laboració amb el Museu d'Història de Barcelona, sobre Teatre i Interpretació de la Ciutat ("Relat urbà").

Així mateix, en el marc dels actes del Centenari de l'Institut del Teatre s'havien celebrat a Barcelona, el març de 2013, les V Jornades sobre la Inclusió Social i l'Educació en les Arts Escèniques, en col·laboració amb l'INAEM. Els resultats interessants d'aquella trobada van portar a proposar-ne una de nova, centrada en el context a Catalunya i amb la voluntat d'ajudar a vertebrar el sector de les arts aplicades a la inclusió social.

² La transcripció íntegra de les intervencions de Jordi Font i Antonio Simón s'ha inclòs a l'annex 1.

Font va justificar l'opció d'abordar totes les disciplines artístiques, més enllà de les arts escèniques en exclusiva, ja que **en la pràctica les entitats que treballen en l'àmbit de l'acció comunitària combinen diverses disciplines** i perquè les arts escèniques conjuguen elements de diversos sectors artístics (música, plàstica, literatura, etc.).

Finalment, va **exposar la voluntat que el Fòrum servís per posar en marxa dues noves iniciatives**, ambdues amb la voluntat de generar mecanismes permanents de relació, elaboració i aprofundiment:

- a) D'una banda, **la creació d'un Observatori de les Arts Aplicades a l'Educació, la Comunitat i la Salut**, amb la funció de contribuir a sistematitzar el coneixement sobre les aplicacions socials de les arts, mitjançant un banc de dades, un catàleg de bones pràctiques, seminaris i accions formatives, publicacions, etc. L'Observatori tindria seu a l'Institut del Teatre, aprofitant-ne l'economia d'escala i les sinèrgies amb les diverses unitats que el componen, però volia comptar amb la col·laboració i les aportacions d'altres institucions i entitats.
- b) De l'altra, el foment de **l'autoorganització en xarxa dels professionals i les entitats de l'àmbit de les arts aplicades a l'educació, la salut i l'acció comunitària**. Més que de generar una estructura complexa, es tractava d'afavorir el coneixement mutu, la comunicació interna i l'establiment de prioritats. Font va justificar que aquesta iniciativa havia de ser gestionada des de les mateixes entitats i va invitar els participants a identificar, en el transcurs dels grups de treball, algunes persones que poguessin fer-se responsables d'impulsar la iniciativa.

Marc acadèmic de les Arts Escèniques Aplicades

Tot seguit, Antonio Simón Rodríguez, coordinador acadèmic de l'Institut del Teatre, va presentar el marc acadèmic de les arts escèniques aplicades.

Va començar fent referència a la intervenció d'Eugene van Erven a les V Jornades celebrades el març de 2013, en relació amb la **contribució que les arts aplicades als àmbits comunitaris fan a la creació escènica**, la necessitat de reconèixer-ho en el marc acadèmic i la importància de reflexionar sobre la qualitat artística, i sobre aspectes com la bellesa o la màgia, en els processos de les arts aplicades.

Així mateix, va recordar la reflexió feta per Romeo Castellucci sobre **la capacitat de les arts de "corbar" la mirada de l'espectador, portant-lo allà on de vegades no vol mirar**, un potencial especialment significatiu en el cas de les arts aplicades en àmbits com la discapacitat o la diferència.

Simón va fer referència a la seva participació recent en unes jornades sobre arts i salut mental, celebrades a Vitòria, on havia percebut la tendència dels professionals de la psicoteràpia i la

psicologia a interpretar les arts com una eina, i la desatenció que això comportava respecte la qualitat del procés creatiu.

En aquest sentit, va remarcar **la importància d'assegurar la participació combinada de professionals de diversos àmbits**. Això obligava a **definir un marc acadèmic adequat per al desenvolupament professional de les arts escèniques aplicades**. Aquest marc hauria d'incloure la formació, mitjançant cursos de grau i postgrau especialitzats, així com seminaris més breus, i altres espais de transferència i l'intercanvi de coneixements: congressos, foment de la recerca, etc.

En darrera instància, la consolidació del marc acadèmic hauria de permetre **un major reconeixement del sector de les arts aplicades, gràcies al seu impacte social però també pel seu significat en termes de creació escènica**. L'Institut del Teatre, mitjançant el seu compromís d'impulsar un Observatori, feia una aportació en l'àmbit que li era propi, que s'hauria de combinar amb altres contribucions per tal de desenvolupar una xarxa amb diversos punts de vista.

Presentació dels grups de treball i del banc de dades

Montserrat Iranzo i Domingo, coordinadora del Fòrum d'Arts Escèniques i Inclusió Social, va intervenir a continuació per presentar els tres grups de treball que es reunirien en la sessió següent: acció comunitària; educació; i aplicacions terapèutiques. Cada grup havia de reflexionar sobre els valors compartits, les necessitats i els reptes, i debatre sobre el desenvolupament de l'Observatori i de la xarxa d'entitats del sector.

Per la seva banda, **Alba Domingo**, coordinadora del banc de dades, va presentar l'aplicació dissenyada per permetre que les entitats i persones interessades en l'àmbit de les arts aplicades a l'educació, la comunitat i la salut es registressin al web de l'Institut del Teatre. L'aplicació havia de servir per posar en xarxa les iniciatives existents i per detectar bones pràctiques en aquests àmbits.

Grups de treball

En aquest espai, els participants al Fòrum d'Arts Escèniques i Inclusió Social es van dividir en tres àmbits de treball temàtic: acció comunitària; educació i aplicacions terapèutiques. Al llarg d'unes tres hores, cada grup va debatre els principals valors, necessitats i reptes que es detectaven en l'àmbit corresponent. Les principals idees recollides a cada grup s'exposen a continuació.

Grup A. Acció comunitària

Aquest grup va ser presidit per **Glòria Cid**, coordinadora del programa “Art per a la millora social” de l’Obra Social de “la Caixa”; la moderació va anar a càrrec de **Tracy Sirés**, gestora cultural i emprenedora, i de la relatoria se’n va encarregar **Gemma Palet**, psicopedagoga i sòcia fundadora de Dansalut.

Una de les primeres constatacions del debat va ser la **diversitat de procedències i enfocaments** de les persones que participaven al grup de treball. En aquest sentit, es van identificar almenys tres possibles orientacions, complementàries, a l’hora d’abordar la relació entre arts i acció comunitària: l’atenció especialitzada a col·lectius amb necessitats específiques, posant la cultura com a eina o com a finalitat; la connexió entre el sector professional de la cultura i altres àmbits sectorials; i l’acció cultural comunitària, que es podia desplegar en base territorial (un barri o un municipi, per exemple) o no.

Aquesta diversitat i complexitat comportava algunes dificultats a l’hora d’establir prioritats comunes i va fer convenient que una part del debat es destinés a fer conèixer les procedències i àmbits de treball dels assistents. Així, una segona constatació té a veure amb la **necessitat d’explicar-se i conèixer-se mútuament**.

Malgrat la diversitat observada, el debat va permetre identificar un ventall de valors, necessitats i reptes ampli però que generava força consens.

Pel que fa als **valors**, se’n van detectar de diversos tipus:

- ▶ alguns valors vinculats a **allò que és intrínsecament propi de la cultura**, com el desenvolupament de la creativitat i el foment del plaer, el gaudi o la bellesa;
- ▶ altres que tenen a veure amb **les aplicacions de les arts i la cultura en contextos d’acció comunitària**, com ara garantir l’accés equitatiu a la cultura, el desenvolupament personal i col·lectiu a través de la cultura, o l’empoderament de les persones;
- ▶ finalment, alguns valors que tenen a veure amb **qüestions organitzatives i d’aportació de valor a la societat en conjunt**, com ara el foment de la societat civil, la cooperació a través de la cultura i la coresponsabilitat.

D’altra banda, al llarg del debat van anar sorgint diverses necessitats o debilitats que també s’articulaven sovint com a reptes, i que es resumeixen a continuació:

- ▶ La necessitat de trobar un **equilibri entre el component artístic o cultural i el component social, participatiu o comunitari**, i enfocar els processos derivats d’aquest equilibri al canvi i a la transformació. En aquest sentit, alguns participants percebien un desequilibri entre la manera com el sector social havia sabut fer seves determinades

tècniques provinents de les arts i la major lentitud del sector cultural a l'hora d'apropar-se a reptes socials amb naturalitat.

- ▶ La conveniència de **guanyar visibilitat**, traduïda en la pràctica en diversos reptes concrets: un major reconeixement institucional de l'àmbit de l'acció cultural comunitària, més reconeixement per part del públic, etc. En aquest sentit, una de les funcions que hauria d'assumir la futura xarxa seria de lobby respecte institucions públiques i privades.
- ▶ En relació amb l'aspecte anterior, també es detecta la necessitat de **formar i sensibilitzar el públic** i acostumar-lo a veure creacions fetes per col·lectius diferents, i de **sensibilitzar també els programadors artístics**, un fet que hauria de facilitar la disponibilitat d'infraestructures on es poguessin presentar produccions derivades de processos de cultura i acció comunitària.
- ▶ Es percep així mateix la necessitat d'**impulsar la recerca sobre els processos de cultura i acció comunitària i els seus impactes**. La recerca, especialment en termes quantitius, hauria de permetre, per exemple, mostrar l'estalvi en despesa pública d'altres àmbits (salut, afers socials, etc.) que es desprèn d'aquests processos.
- ▶ La millora en la recerca seria un primer pas per fer front a un altre dels reptes detectats, la **necessitat d'enfortir el discurs** sobre acció cultural comunitària, els seus valors i els seus resultats i impactes.
- ▶ Es detecta igualment la necessitat de **garantir una bona formació per als professionals** que hagin de participar en processos d'aquest tipus.
- ▶ Finalment, al llarg del debat van aparèixer diverses reflexions relatives a la necessitat de **repensar els models de finançament, organització i gestió**. Per una banda, s'observava la conveniència de ser menys dependents del finançament públic i generar models mixtos. Per altra banda, també es feia al·lusió a l'existència de fonts de finançament públic poc explorades, per exemple els programes de la UE.

Els participants al grup van estar d'acord que **l'Observatori proposat podia esdevenir una eina útil**, entre d'altres coses a l'hora d'aportar eines metodològiques per fer front a diversos dels reptes esmentats.

Pel que fa a la **xarxa**, es van identificar algunes persones per a formar part del grup impulsor, a les quals es va demanar de fer un esforç per concretar més els conceptes i els enfocaments propis de l'àmbit de la cultura i l'acció comunitària.

Grup B. Educació

Aquest grup va ser presidit per **Isabella Petith**, responsable de projectes de creativitat i societat al British Council de Barcelona. La moderació va anar a càrrec de **Noemí Rubio**, pedagoga de l'instrument i codirectora de Comunitat i la relatoria va recaure en **Anna Jarque**, coordinadora de cultura de la Càtedra UNESCO de Sostenibilitat de la UPC.

El debat va servir per constatar **l'interès a conèixer-se mútuament i la voluntat ferma de treballar conjuntament, comunicar-se i compartir**. En aquest sentit, els participants van agrair l'oportunitat que havia ofert la convocatòria del Fòrum.

Del debat en grup se'n va derivar una relació de valors propis de la tasca artística en l'educació, amb alguns aspectes semblants als del grup de treball sobre acció comunitària, un fet que en certa manera servia per constatar l'existència d'un corpus teòric consensuat sobre els significats i els beneficis socials de les arts. Així, els **valors** suggerits es poden resumir de la manera següent:

- ▶ En primer lloc, diversos aspectes relacionats amb **l'aprenentatge de les arts i el seu efecte immediat en la persona**: l'apropament al món de les emocions, en les diverses etapes de la vida; la satisfacció i l'enriquiment personal i social; el moviment com a vehicle de transformació personal; etc.
- ▶ D'això se'n desprenen valors relatius a una **visió àmplia i complexa dels processos que connecten les arts amb l'educació i l'aprenentatge**: l'educació en emocions i sentiments; el desenvolupament humà i social de la persona.; el desenvolupament de les intel·ligències múltiples; el treball de la persona en la seva globalitat i les seves relacions amb el grup; etc.
- ▶ En aquest marc, també es poden detectar **relacions més específiques entre les arts i altres objectius de caire social**, més enllà de l'entorn pròpiament educatiu: el desenvolupament de l'autoestima en col·lectius desfavorits; el foment de la solidaritat entre diversos grups socials, etc.
- ▶ Finalment, es detectaven aportacions relacionades amb **aspectes organitzatius i metodològics**: la noció de l'artista com a pedagog; la necessitat de desenvolupar metodologies que respectessin els diversos ritmes d'aprenentatge de diferents persones i grups; etc.

Un segon moment de la reflexió es va centrar en **les necessitats i els reptes** detectats, que es poden resumir de la manera següent:

- ▶ Un primer repte se situa en l'àmbit conceptual, i té a veure amb la necessitat de **promoure una visió holística de la persona**, que impliqui processos d'educació i aprenentatge plurals i complexos, en els quals es reconegui el **potencial de l'educació artística per contribuir al desenvolupament i la transformació de la persona**.
- ▶ En un sentit més organitzatiu, nombroses necessitats detectades tenien a veure amb la **sistematització i millora de les metodologies i amb els processos de formació dels professionals** que participen en l'educació artística. En aquest sentit, es detectava la necessitat d'analitzar i formalitzar les metodologies, assegurar-ne la qualitat i fomentar-ne la difusió mitjançant processos de formació adequats, que també haurien de passar per la formació de formadors.
- ▶ Es van detectar així mateix **reptes propis del context polític i institucional**: poc suport de les administracions públiques a l'educació artística (traduït, per exemple, en la

presència limitada de les arts i la cultura al currículum), escassa transversalitat de les polítiques en aquest àmbit, pocs recursos per a l'educació artística, etc.

- ▶ La poca transversalitat es podia fer extensible al món professional: en efecte, hi ha una **manca d'espais d'interlocució entre professionals de l'educació i la cultura**, així com entre els professionals de l'educació artística. Això feia necessari enfortir el treball en xarxa, per intercanviar perspectives, unificar criteris i enfortir el sector.
- ▶ En una línia similar, es plantejava com a repte **la col·laboració i el treball en xarxa amb altres països**.
- ▶ Un altre repte detectat tenia a veure amb la necessitat **d'impulsar el treball acadèmic i científic sobre arts, educació i inclusió social i els seus impactes**; avançar en aquest sentit, juntament amb l'enfortiment del treball en xarxa, hauria de contribuir a fer-ne més evident l'aportació al conjunt de la societat, guanyar en visibilitat i reconeixement extern i **legitimar el rol dels educadors o mediadors culturals**.

El debat sobre la conformació d'una xarxa de professionals i entitats va comportar una reflexió sobre la forma d'organització i el lideratge. En aquest sentit, s'apostava per **un lideratge compartit i un model d'organització horitzontal**, amb equips multidisciplinaris i implicació rotatòria de diverses persones i iniciatives.

També es va suggerir, pel que fa a les **funcions de la xarxa**, que aquesta hauria de contribuir a fer visibles les experiències existents, compartir i generar recursos, recollir metodologies i bones pràctiques, promoure el reciclatge dels professionals i contribuir a la legitimitat professional del sector. L'acompanyament per part de l'Institut del Teatre podia contribuir, entre d'altres, a aportar un suport a nivell d'infraestructura i a buscar aliances a nivell internacional.

Finalment, els participants van considerar que **l'Observatori podia ajudar a articular la xarxa i que calia que s'orientés a donar resposta a les necessitats del sector**, mitjançant, entre d'altres, estudis, mapatges i la identificació de bones pràctiques. També es va plantejar la necessitat de definir qui s'apropiava de la informació i el coneixement generats, per exemple a través de banc de dades.

Grup C. Aplicacions terapèutiques

Aquest grup va ser presidit per **David Marín**, gestor cultural del Teatre Sagrera de Santa Coloma de Gramenet. Es va fer càrrec de la moderació **Quico Manyós**, director de Zotikos, mentre **Trinidad García**, productora i creadora, especialista en violència de gènere, assumia les tasques de relatoria.

Algunes idees que es desprenen del debat mantingut en aquest grup coincideixen amb les que s'havien observat als grups anteriors: d'una banda, **l'heterogeneïtat** dels orígens i contextos dels participants, que dificulta l'obtenció d'una agenda comuna; de l'altra, la voluntat i

l'entusiasme per prosseguir el treball compartit, tot valorant positivament l'oportunitat oferta pel Fòrum.

La reflexió al voltant dels **valors** propis del treball en l'àmbit de la cultura i la salut va permetre identificar els aspectes següents:

- ▶ En primer lloc, la **importància de centrar-se en la persona**, en sentit ampli: no només les persones que pateixen situacions de vulnerabilitat sinó totes, inclosos els artistes.
- ▶ En relació amb això, del debat també se'n va desprendre la voluntat de desenvolupar **una visió de la cultura més solidària**, que tractés les persones de tu a tu i que comportés, entre d'altres, una nova actitud envers les persones amb discapacitat.
- ▶ Es va posar de manifest també la **creença en la potència transversal del procés creatiu**, i els seus efectes a diversos nivells: millora de l'autoestima, reducció de l'ansietat, etc.
- ▶ D'això se'n desprenien, en darrera instància, algunes orientacions per al nivell professional i organitzatiu: la noció de **coresponsabilitat social** envers les qüestions terapèutiques i la necessitat de buscar la **complementarietat** de les aportacions de diversos àmbits.

Pel que fa a les necessitats i els reptes, les principals aportacions recollides es poden resumir de la manera següent:

- ▶ D'entrada, es va percebre la necessitat important de **generar un llenguatge específic** al voltant del treball artístic en contextos terapèutics, i de **legitimar un discurs** que l'acompanyés.
- ▶ En relació amb això, hi havia el repte de **reconèixer els rols professionals** relacionats amb aquest àmbit (figures com la del terapeuta artístic, reconeguda en altres països) i **afavorir-ne la inserció laboral**.
- ▶ El reconeixement professional s'hauria de recolzar en una tasca **d'informació i sensibilització sobre el paper de les arts en contextos de salut**, qüestió que es percebia com un altre repte.
- ▶ Es van detectar diverses necessitats i reptes relacionats amb **la gestió del coneixement**: identificar experiències, analitzar-les, generar diàleg al seu voltant, avaluar, definir pràctiques basades en l'evidència d'allò que genera valor i, en darrera instància, construir un marc teòric de referència.
- ▶ Un aspecte derivat de l'anterior podria ser **la generació d'una oferta de formació especialitzada**, adequada a les necessitats específiques del sector.
- ▶ Davant la tendència a realitzar projectes aïllats i de curta durada, apareixia com a repte **la sostenibilitat dels programes i les pràctiques**.
- ▶ Així mateix, davant la sensació de solitud que sovint afecta els professionals d'aquests àmbits, sorgia la necessitat d'un major **treball en xarxa**.

En relació amb aquest últim punt, els participants **van subscriure la proposta de constituir una xarxa** especialitzada en els àmbits de les arts aplicades. Pel que fa a les funcions que hauria de tenir, coincidien en gran part amb les necessitats i els reptes detectats anteriorment: sensibilitzar al voltant de la utilitat social de les arts, generar un marc teòric consensuat, donar visibilitat a experiències que poguessin constituir bones pràctiques, donar-los validesa acadèmica des de la recerca, etc.

De la mateixa manera, es percebia **l'Observatori** com un espai de la xarxa, que hauria de contribuir a conèixer i reconèixer les experiències de cultura i salut. Entre d'altres, es demanava que l'Observatori generés marcs teòrics de referència, que poguessin donar lloc a models d'avaluació; contribuís a sensibilitzar la societat; generés bibliografia; i esdevingués un punt de trobada per a la gestió del coneixement, mitjançant un treball en xarxa que també havia d'estar obert a la col·laboració internacional.

Plenari de cloenda

Abans de cloure el Fòrum, les persones que havien presidit i moderat cadascun dels grups de treball van exposar al plenari les principals conclusions dels debats que hi havien tingut lloc.

Finalment, **Jordi Font** va prendre la paraula per destacar que al llarg del matí s'haguessin posat en comú els relats. Va remarcar la importància de la continuació del Fòrum: la conveniència de construir un marc de diàleg estable i de passar del "jo aïllat" al "nosaltres". Un procés d'aquest tipus havia de permetre posar en comú molts aspectes, com havien remarcat els grups de treball: metodologies, bibliografia, un banc de dades, etc.

Així mateix, va destacar que l'Observatori era una proposta de l'Institut del Teatre oberta a altres institucions, i en la qual de fet la col·laboració era imprescindible. En aquest sentit, va obrir la porta a la Generalitat, la Diputació, els Ajuntaments de Barcelona i de Santa Coloma, etc. perquè hi participessin. La mateixa xarxa de professionals del sector també hi hauria d'estar representada, per garantir la comunicació constant entre ambdues instàncies.

Ahora, va remarcar la conveniència que la xarxa fos fruit de l'autoorganització del sector, com a resultat de la voluntat compartida de les persones i entitats d'aquest àmbit. L'Institut del Teatre hi donaria suport, però la xarxa havia de ser l'expressió del mateix sector, un fet que alhora serviria per enfortir la interlocució davant de les institucions. Va valorar que algunes persones de cada grup de treball s'haguessin ofert per formar part del grup impulsor de la xarxa i va subratllar com les converses mantingudes al llarg del Fòrum havien posat de manifest la necessitat de treballar en col·laboració.

3. Anàlisi i conclusions

A partir dels debats mantinguts en el decurs del Fòrum, aquest darrer apartat ofereix algunes observacions i línies d'anàlisi, que podrien servir per orientar la tasca de l'Observatori i la xarxa en el futur.

a. Confluència d'interessos

El debat en grups temàtics mostra que els reptes per als agents de la cultura que intervenen en contextos d'incidència social són força similars. Aquesta observació sembla especialment vàlida en els casos del treball d'acció comunitària i el treball en entorns educatius, on la major part dels reptes tenen a veure amb el reconeixement institucional, la transferència de models i la millora dels espais d'interlocució entre sectors. En el cas del treball en l'àmbit de la salut, mentre alguns reptes són compartits, altres podrien respondre a un estadi de desenvolupament inferior, amb aspectes relatius a la generació d'un llenguatge comú i la definició dels perfils de treball.

En qualsevol cas, la semblança de les reflexions relatives als diversos sectors fa evident que, sovint, els agents culturals que treballen en aquests àmbits circulen de manera transversal en diversos entorns institucionals (educatiu, social o comunitari, etc.), mitjançant tècniques que es poden adaptar a diversos entorns i destinataris. De la mateixa manera, el debat serveix per validar l'opció feta pels organitzadors del Fòrum de treballar conjuntament diverses disciplines artístiques: si bé l'encaix institucional és diferent en alguns casos (l'educació musical té un reconeixement a l'escola que no tenen la formació en dansa o en teatre, per exemple), les reflexions i els reptes són compartits i transversals.

b. Maduresa del debat

Si bé alguns grups de treball van detectar diferències en les aproximacions existents entre els diversos actors que participaven al debat, el recull d'idees també sembla indicar l'emergència d'un consens progressiu sobre el paper de les arts en els contextos d'incidència social: lluny de les disjuntives simples (la tradicional tensió entre instrumentalització o autonomia de les arts, per exemple), es va consolidant una visió que sap combinar el reconeixement d'allò que la cultura pot aportar als objectius socials (empoderament, inclusió, benestar, etc.) amb l'afirmació d'allò que és propi, intrínsec, de les arts (gaudi, bellesa, diversitat, inspiració, etc.).

c. El paper de les arts en la gestió de la complexitat

Les reflexions recollides pels grups temàtics mostren que una de les principals aportacions que poden fer les arts té a veure amb l'assumpció de la complexitat en els processos educatius,

socials i terapèutics: visió holística de la persona, relació entre l'individu i el col·lectiu, lligams entre diferents disciplines i sectors, etc. Aquesta complexitat, en la qual els agents de la cultura es mouen sovint amb facilitat, no és assumida sempre de manera còmoda en altres entorns institucionals. Així, el reconeixement extern acostuma a exigir constància, treball de sensibilització i detectar les persones més obertes a combinar aproximacions de diferents disciplines.

d. Observatori i xarxa: validació de les propostes

Les opinions recollides al llarg del Fòrum fan evident el consens majoritari al voltant de les propostes fetes abans de la trobada, de constituir un Observatori especialitzat en les aplicacions de les arts a l'educació, la salut i l'acció comunitària, per tal d'incrementar, aprofundir i difondre el coneixement especialitzat; i de fomentar el treball en xarxa, autoorganitzat, entre els agents que treballen en aquests àmbits, per tal de millorar la informació i el reconeixement mutu, enfortir el discurs comú i incrementar la capacitat d'interlocució. Dels debats també se'n desprèn la conveniència que ambdues instàncies alineïn els seus programes de treball, tot assegurant que el coneixement generat per l'Observatori contribueix al treball de la xarxa. En aquest sentit, es pot considerar que diversos dels reptes identificats al llarg del Fòrum, i que es presenten en els propers paràgrafs (enfortiment del marc acadèmic, avaluació, reconeixement institucional, models organitzatius, internacionalització) ofereixen elements d'orientació tant per a l'Observatori com per a la xarxa.

e. Del llenguatge a la formació: l'enfortiment necessari del marc acadèmic

Com es posa de manifest des de la presentació del Fòrum, el disseny i la consolidació d'un marc acadèmic adequat a l'espai que conformen les arts aplicades als entorns socials apareix com un dels principals reptes pendents. Fer-hi front exigeix un treball en diversos nivells: la millora i concreció del llenguatge relatiu a les aplicacions socials de les arts, en els seus diversos contextos d'incidència, com a primer pas per a l'enfortiment dels models teòrics i el discurs; el desenvolupament de programes de recerca; la definició de perfils professionals; i el desplegament de programes de formació en diversos formats i nivells, entre d'altres.

f. L'atenció a la recerca i l'avaluació

L'enfortiment del marc acadèmic passa, entre d'altres, per l'aprofundiment dels criteris de qualitat i els models teòrics al voltant de les arts aplicades als entorns socials. Es detecta una demanda generalitzada de mecanismes de recerca i avaluació que permetin identificar, sistematitzar i transferir les bones pràctiques. La gestió del coneixement s'hauria de traduir, d'una banda, en la realització de projectes de recerca propis; i, de l'altra, en la gestió i difusió

del coneixement generat per altres o elaborat de manera pròpia. En darrera instància, la recerca i l'avaluació, en termes tant qualitius com quantitius, haurien de servir per a millorar les maneres de fer, formar nous professionals, comunicar a l'exterior i buscar una major legitimitat a l'hora de buscar suports econòmics i d'altres tipus.

g. La feblesa dels espais d'interlocució institucional i intersectorial

L'Observatori i la xarxa haurien de servir per enfortir la visibilitat de les pràctiques artístics en entorns d'incidència social, i dels professionals i les entitats que intervenen. En aquest sentit, es detecten especialment dos reptes significatius: d'una banda, el reconeixement per part de les administracions públiques; de l'altra, la configuració de plataformes o espais de treball intersectorials, que permetin el diàleg i el treball equitatiu i continuat entre els agents d'aquest àmbit i els propis de l'educació, la salut o l'acció comunitària. Això últim també podria exigir una millor capacitat del sector cultural d'entendre i assumir el discurs, els marcs institucionals i els objectius propis d'altres sectors.

h. Del treball puntual a la sostenibilitat

Un dels principals reptes als quals ha de fer front el sector té a veure amb el predomini dels projectes puntuals, de durada curta, un fet que comporta precarietat laboral i limita la capacitat d'acumular coneixement i d'observar impactes a mig i llarg termini. Aquesta observació, feta en el debat sobre les aplicacions terapèutiques de les arts, es pot fer extensiva al conjunt de les intervencions. Buscar programes més sostenibles i estructurals esdevé, així, un dels principals reptes de cara al futur.

i. Models organitzatius i condicions laborals

Més enllà de la configuració d'una xarxa d'operadors, podria ser convenient una reflexió al voltant dels models organitzatius més adequats per a les entitats culturals que treballen en entorns d'incidència social. Aquestes entitats comparteixen condicionants amb altres agents del sector cultural (inestabilitat laboral, canvis en els models de finançament, estructura petita, combinació de funcions tècniques i de gestió, etc.) i alhora en tenen d'altres que podrien requerir un tractament específic (treball intersectorial, incorporació de professionals d'altres àmbits, etc.). En aquest sentit, es podria plantejar que l'Observatori i la xarxa reflexionessin sobre els models organitzatius i els diversos factors que hi incideixen, com ara les condicions laborals.

j. Internacionalització

Atesa la constatació que els reptes detectats són en gran part compartits amb professionals i entitats de l'estranger i que, alhora, altres països tenen més experiència que no Catalunya en relació amb aquest sector, una de les línies de treball de l'Observatori hauria de passar per la internacionalització. Això es podria traduir en la identificació d'informes de recerca elaborats en altres països, la invitació d'experts estrangers a seminaris o trobades professionals, l'organització de visites d'estudi a l'estranger o l'establiment de convenis amb centres similars a l'estranger.

Annex 1

Transcripció de les intervencions
de Jordi Font
i Antonio-Simón Rodríguez

Propòsit del Fòrum

Intervenció de Jordi Font, director general de l'Institut del Teatre

Bon dia i benvinguts a la trobada d'avui, que porta per títol Fòrum d'Arts Escèniques i Inclusió Social.

A la taula, com està indicat al programa, hi trobem el Sr. Jordi Roig, gerent de l'Institut del Teatre, el Sr. Antonio Simón Rodríguez, coordinador acadèmic de l'Institut i la Sra. Angels Nogué, responsable de projectes estratègics de l'Institut.

També hi són els representants de tres entitats a les quals hem proposat que es coresponsabilitzessin de la dinàmica d'aquest matí i que presidiran els tres grups de treball, i que ahora es faran coresponsables de potenciar les dinàmiques que voldríem que aquest Fòrum obrís: la Sra. Glòria Cid, del Programa "Art per la millora social" de l'Obra Social de "la Caixa"; la Sra. Isabella Petit, del British Council; i el Sr. David Marín, de la Fira Internacional de Teatre Integratiu de Santa Coloma de Gramenet (FITI).

Que hi pinta l'Institut del Teatre en aquesta qüestió? Fa temps que veiem un augment important de la demanda social en el terreny de l'aplicació de les arts escèniques fora de l'escenari: l'aplicació de les arts en l'acció comunitària, en l'educació i en les accions terapèutiques. Fa temps que aquesta realitat, aquest riu, agafa un cabal important.

Tenim, d'altra banda, un referent anglosaxó, d'una potència considerable i que va més avançada que no aquí. Amb aquesta jornada volem anar mica més endavant. Allà l'estructuració del sector és un fet i la seva envergadura i reconeixement també ho són.

Aquest context de l'increment de la demanda i de la presència d'aquestes actuacions ens van semblar una oportunitat, com a Institut del Teatre, per eixamplar el terreny de la professionalització dels nostres graduats i graduades. Aquest és el mòbil que ens anima.

No cal dir, com deia en Joan Castells, que observem l'interès que comporta la presència social de les arts escèniques en el teixit social i en les casuístiques més coents que s'hi produeixen. En aquest sentit, ens va semblar una perspectiva especialment interessant.

Va ser així que vam començar a imaginar una oferta de postgrau, més enllà de les graduacions de l'Institut, que contemplés aquestes possibilitats. Una formació de postgrau més enllà de les graduacions d'art dramàtic i dansa de l'Institut del Teatre. Així es planteja que s'haurien de desenvolupar accions de postgrau tant en teatre com en dansa que contemplessin formació en aquestes aplicacions.

Va ser així que vam començar a fer planificació de la formació de Postgraus:

- ▶ Neix un Postgrau en Teatre i Educació, a la seu de l'Institut del Teatre a Vic, que fa anys que funciona.
- ▶ S'ha formulat un Postgrau en Teatre Aplicat, Impacte Comunitari i Creació Teatral, que esperem que comenci a funcionar el proper curs

A més, són en preparació:

- ▶ Postgrau en Arts Escèniques i Terapèutiques
- ▶ Un altre Postgrau, molt estrany, que estem organitzant per petició externa, en col·laboració amb el Museu d'Història de Barcelona, sobre Teatre i Interpretació de la Ciutat. En aquest últim cas, es planteja la figura del guia en termes escènics i dramàtics; no es tracta de fer-ne un "romà amb llança", sinó que el Postgrau ha d'apoderar el guia en termes dramàtics, per tal de donar un discurs sobre la ciutat en el propi escenari urbà que es regeixi per unes pautes dramàtiques. Aquesta reflexió, en el món de la museística, està fent forat a Europa. S'ha treballat conjuntament amb el Museu d'Història de la ciutat i això ha cristal·litzat en un Postgrau especialitzat d'aplicació en aquest camp, que encara que no estava inicialment previst serà un referent a Europa. La gent del patrimoni museístic està esperant i expectant en el discurs que es fa sobre la ciutat.

En segon lloc, enguany els dies 21 i 22 de març vam fer una actuació des de l'Institut del Teatre amb l'INAEM (Ministeri d'Educació, Cultura i Esports) per tal que en l'any del Centenari de l'Institut es fessin a Barcelona les 5es Jornades, que generalment es celebren a Madrid. I així va ser, i van comptar amb una assistència molt important i uns resultats interessants.

Finalment, dins el programa del Centenari vam programar, amb el coordinador Jordi Coca, aquest Fòrum d'Arts Escèniques i Inclusió Social, d'àmbit català, on l'objectiu no era tant entrar en continguts, perquè això ja ho havíem fet a les Jornades estatals del març, sinó entrar, per dir-ho d'alguna manera, en un terreny "organitzatiu". És a dir, ens sembla que el sector està en el punt de necessitar una estructuració. El sector està en un moment emergent, dispers, i li calen mecanismes que permetin posar en comú, definir l'espai comú on poder interactuar i sobretot, fomentar l'autoorganització comuna, en la qual l'Institut no hi entrarà, però sí que la pot estimular.

Una primera disjuntiva era si calia centrar-nos en les arts escèniques o en les arts en conjunt. Ens trobem davant l'evidència de projectes on les diverses arts es barregen, hi ha entitats, institucions que treballen més d'una art alhora. D'altra banda, les arts escèniques es caracteritzen per contenir les altres arts: la música és en la dansa i en el teatre musical, la plàstica és en l'escenografia, la literatura en el teatre de text, i la cinematografia en les tècniques de l'espectacle i la interpretació cinematogràfica, etc. Les arts escèniques integren

en certa manera el conjunt de les arts, i per tant ens va semblar que s'havia de fer un tractament integral. Aquest Fòrum ja ha convocat components que treballen amb totes les arts.

A partir d'aquí, plantejem que el Fòrum pot servir per a dues coses:

Primer, per una idea que tenim i que voldríem impulsar a partir de l'endemà del Fòrum i, a ser possible, amb la participació de les tres entitats que us he presentat i que tenen una vella relació amb aquests temes, proposem la creació d'un Observatori dedicat a les arts escèniques i les seves aplicacions educatives, comunitàries i terapèutiques.

D'altra banda, volem impulsar, suggerir, per tal que el sector ho faci, l'autoorganització del mateix sector en xarxa, o dels subsectors cadascun pel seu compte (educació, salut i acció comunitària), per tal que des de baix s'estructuri després un punt de trobada comú.

Es tractaria de passar d'una fase d'informalitat i de tractament més general, com el que constitueixen les Jornades de l'INAEM, que són uns fets efímers, que passen un cop l'any. La idea seria passar d'això a una permanència, a establir mecanismes de relació estable, i sobretot d'elaboració i aprofundiment estable.

Per això veiem l'Observatori com un marc on es pot produir la sistematització, la formalització del coneixement sobre aquestes qüestions. Hi ha coneixement de cadascuna d'aquestes experiències, formalitzat en el seu si. Hi ha coneixement comú. En les jornades, moltes vegades, es produeix aquest coneixement comú però no és reproduït ni compartit, i per tant no s'estabilitza. Una síndrome típica de les jornades és sempre començar de zero. Sembla que sempre tornem a discutir sobre el que ja s'ha discutit i que tornem a inventar la sopa d'all, que és el que passa quan el coneixement no està formalitzat, quan no hi ha un bloc de coneixement sistemàtic que ja es dona per sabut, i que per tant la trobada hauria de servir per avançar, no per tornar a incidir-hi.

En aquest sentit, veiem l'Observatori com un marc de sistematització i formalització del coneixement en aquests camps. També com el lloc on prengui cos un banc de dades d'interconnexió que garanteixi la comunicació i l'intercanvi entre entitats d'aquí, i d'aquí cap a enfora (aquí, a l'Estat, a nivell europeu, a nivell mundial). La intercomunicació amb referents importants, amb pràctiques de referència, que mereixen ser-ho a nivell general. Un catàleg de bones pràctiques podria ser un altre instrument.

També es podria plantejar la convocatòria de seminaris d'aprofundiment, no de jornades, sinó de seminaris d'un o dos mesos de durada, fetes per professionals especialitzats, referents en una qüestió, que puguin aprofundir-hi.

I per últim, la publicació impresa o virtual del coneixement formalitzat i de suport a la formació, que sigui útil per a la formació de postgrau o ad-hoc, en aspectes més concrets.

L'Observatori podria ser això. No es tracta de crear una "andròmina" nova, sinó d'aprofitar la maquinària, l'escala de l'Institut. L'Institut del Teatre és una "economia d'escala" entre moltes unitats diferents: el que es pensa tothom és que és una escola de teatre; hi ha una escola superior de teatre i de dansa, però també una escola professional de dansa dels 12 als 18 anys, una escola de tècniques de l'espectacle, una jove companyia de dansa i un museu, fons bibliogràfic, documental i museístic de les arts escèniques, etc.

L'Institut del Teatre és una màquina que està feta per generar economies d'escala entre totes aquestes unitats creant sinèrgies. Ens és molt fàcil imaginar un Observatori amb les funcions que deia, que s'alimenti d'aquesta mateixa màquina. És molt fàcil posar-hi l'Observatori, ja hi ha el petroli, el combustible necessari perquè funcioni en aquests moments, s'hi pot afegir un dispositiu més.

No és cap gran inversió, és simplement una conceptualització, una disponibilitat per desenvolupar aquestes rutines que poden garantir una tasca de permanència continuada al llarg del temps.

En aquesta mateixa direcció hi ha la idea de l'autoorganització del sector. Us convidem a fer-ho i per tal d'assolir-ho, no podem fer més que això, pensem que avui tenim l'oportunitat de treballar-ho des del consens amb els grups de treball (educació, treball comunitari, terapèutiques), per tal que surti, no només l'aval de la idea que val la pena autoorganitzar-se, sinó també dos o tres elements de cada grup disposats a fer de nucli impulsor. Dues o tres persones de cada grup, unes vuit o nou de les entitats concretes d'aquest sector, que assumissin la funció d'impulsar, en un termini determinat, la constitució d'una xarxa.

Quan dic una xarxa, no vull dir crear una estructura complexa, sinó una xarxa d'interconnexió, amb la capacitat de reunir-se i decidir, que és la manera com un sector emergent pot guanyar força davant d'interlocutors i administracions.

Per cert, en saludar-vos he oblidat una cosa que els de protocol em dirien que ho fet molt malament. Tenim presència aquí de les administracions més fonamentals d'aquest país. La Generalitat, l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació, l'Ajuntament de Santa Coloma (a través de la seva regidora), etc. No anomeno totes les entitats, me'n deixaria moltes, només una persona, que es una frontissa de sempre entre aquests temes i les arts escèniques, la Glòria Rognoni, degana de molts de nosaltres en moltes coses.

Bé, subsanat l'oblit, només insistir en això: avui es tracta fonamentalment de posar en comú la idea de l'Observatori. Nosaltres ens hi comprometem, i convidem les entitats que han tingut més relació amb aquests temes en els anys precedents, l'Obra Social de "la Caixa", al British Council i a la FITI, a participar en el Consell Rector d'aquest Observatori.

26 d'octubre de 2013 - Informe final

I d'altra banda, imaginem el treball dels grups d'avui no com un espai on cadascú explica les seves penes, perquè tots en tenim, sinó com un àmbit on es pugui fer l'esforç de dibuixar terrenys comuns i problemàtiques comunes, i nusos dels subsectors educatiu, terapèutic i d'acció comunitària. D'aquesta manera podríem sortir amb unes pistes que ens oferissin prioritats per a l'Observatori. Caldrà definir prioritats i també identificar persones que vulguin participar a la xarxa, si finalment es forma, per constituir un nucli d'impuls.

Marc acadèmic de les arts escèniques aplicades

Intervenció d'Antonio Simón Rodríguez, coordinador acadèmic de l'Institut del Teatre

Bon dia, benvinguts. Amb alguns ja ens vam conèixer a les Jornades de març i és un plaer tornar-nos a trobar.

A les Jornades d'àmbit estatal, Eugene van Erven parlava de la necessitat de crear un nou marc acadèmic en relació amb les arts escèniques aplicades. No només en les arts escèniques aplicades, sinó també en relació al que les arts escèniques aplicades estan aportant a la creació escènica contemporània. Cosa que cada cop comencem a veure d'una manera molt clara aquí però sobretot al Regne Unit i a Holanda, on ja s'està fent des de fa temps una tasca de creació escènica important, amb més reconeixement institucional. Un dels objectius d'aquesta jornada, és no parlar només de les arts escèniques aplicades com a tal, sinó de la qualitat artística que hi ha en els projectes d'aquesta tipologia.

Van Erven parlava de la necessitat de crear un marc acadèmic i fins i tot una nova crítica que no tractés tant de la qualitat del projecte, sinó sobretot de la importància, la bellesa, la màgia dels processos artístics. En aquest sentit, jo crec que qualsevol projecte d'arts escèniques aplicades té en el seu procés, i també en el seu resultat, molta màgia i molta bellesa.

Romeo Castellucci, un dels creadors escènics més interessants del món contemporani, que d'una manera més interessant han treballat el concepte de la diversitat, la diferència, la discapacitat, parlant de l'espectador, diu que hem de crear un nou tipus d'espectador que tingui el plaer de la curvatura de la seva mirada. En el moment que l'espectador observa el fet escènic, el que en realitat està fent és corbar la seva mirada cap endins, i cal portar l'espectador allà on de vegades no li agrada o no li interessa massa mirar.

Aquesta és una possible definició del que pot ser un nou camp de creació escènica, a partir de l'impuls del treball de la diferència, de la discapacitat, de l'heterogeneïtat, i crec que aquests conceptes són patrimoni propi de les arts escèniques aplicades des del punt de vista, si em permeteu l'expressió, més artístic.

Dic això perquè el mes de juliol passat vaig anar a Vitòria a unes jornades sobre arts i salut mental. Hi anava com a representant de l'Institut del Teatre, però també per interès propi, i em vaig trobar molt sol. El que es va experimentar era, per dir-ho d'alguna manera, deixar de banda el procés artístic, i que l'important només era l'aplicació tècnica: el teatre com a eina, la música com a eina, la dansa com a eina. La majoria de participants i ponents eren del camp de la psicoteràpia i la psicologia. D'alguna manera, jo era l'únic que defensava que és necessària no només una bona formació terapèutica, que és evident, sinó també creure en el projecte i el

procés artístic perquè penso que és això el que posa un accent determinat i marcat per diferenciar-nos de la utilització merament mecànica, del que són les arts com a eina o com a instrument.

Per tant, a partir d'aquesta idea, nosaltres, els professionals d'aquest sector necessitem crear un marc acadèmic, no només per a la formació. La formació és fonamental: cal fer formació, i plantejar-nos quin tipus de formació han de tenir els nostres futurs professionals, una formació superior i fins i tot la creació d'un possible grau o títol superior específic, com passa en molts països. També podem pensar en formació d'altres tipus, tot depèn del perfil. Un perfil que jo crec que ha de ser sobretot el d'un artista, que faci mediació en l'àmbit de la inclusió social, en l'àmbit educatiu, en l'àmbit terapèutic, i que per tant dóna prioritat al procés artístic.

No només hem de pensar en la formació per als futurs professionals, sinó que hem de pensar en també hem de fer un marc acadèmic que impulsi la transmissió del coneixement, de compartir el coneixement mitjançant la creació de seminaris, de congressos, etc. També hem d'impulsar la transmissió del coneixement, desenvolupant la recerca. Una recerca individual a través de la pròpia pràctica, i des de la part acadèmica despertar l'interès de les universitats, potenciar tesis al respecte (de fet ja se n'estan fent algunes), per generar més reconeixement i fer que el sector sigui considerat no només interessant per les temàtiques o per la seva funció social), sinó també perquè és un nou camí que pot aportar coses a la creació escènica i a la societat.

Crear i consolidar un nou marc acadèmic es important i és una de les potes per a la creació d'una xarxa que contempli diferents mirades i diferents llocs per treballar i fer avançar aquest projecte, que és un projecte extraordinari. El compromís de l'Institut del Teatre es treballar en l'àmbit que ens correspon, teatre, dansa, etc., i formar gent amb aquest perfil i perspectiva, i sense oblidar-nos que som sobretot artistes dedicats a treballar en el camp de la inclusió social, l'educació o l'àmbit terapèutic.

Annex 2

Membres Fila 0

Acció Comunitària

Membres fila 0:

Cristian Añó	Coordinador de Sinapsis
Lluïsa Casas	Directora i fundadora cia. teatre IES Pablo Ruiz Picasso. Directora d'Apropa Cultura
Núria Font	Directora del Programa d'Inclusió Social. Àrea d'Atenció a les Persones, de la Diputació de Barcelona
Sònia Gainza	Direcció Apropa Cultura
Eva García	Directora de Transformas
Carles Giner	Secretari Executiu del Consell de la Cultura de Barcelona. Direcció de Promoció dels Sectors Culturals. Institut de Cultura de Barcelona. Ajuntament de Barcelona
Lluís Grande	Subdirector general d'Anàlisi i Programació. Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya
Esteve León	Director Pla Estratègic. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
Glòria Rognoni	Directora del grup de Teatre Social de FEMAREC
Núria Serra	Cap del departament d'immigració i plans comunitaris. Àrea de qualitat de vida, igualtat i esports de l'Ajuntament de Barcelona
Pau Vidal	Fundador i Coordinador de l'Observatori del Tercer Sector

Educació

Membres fila 0:

Judit Bombardó	Responsable de Programmes de Públics i Departament de Continguts del Mercat de les Flors
Jordi Carrillo	Coordinador artístic del Teatre Nacional de Catalunya
Montse Guri	Directora de l'Institut Escola Artístic Oriol Martorell
Josep Antón Gutiérrez	Responsable de Formació del Grup Catalònia
Maxime Iaranelli	Professor de l'Institut del Teatre
Assumpció Malagarriga	Directora del Servei Educatiu de l'Auditori
Anna Ramis	Assessora pedagògica de centres de primària i secundària
Frederic Roda	Director del Teatre de Ponent
Carles Salas	Director postgrau de Teatre i Educació de l'Institut del Teatre
Núria Sempere	Directora de l'Escola Mpal. i Centre d'Arts de l'Hospitalet

Terapèutiques

Membres fila 0:

Carme Calafat	Representant d'ABD
Carla Caríssimi	Intèrpret
Elena Dueso	Dansa Moviment Terapeuta, professora de l'Institut del Teatre i metge
Petra Jiménez	Regidora de Cultura de Santa Coloma de Gramenet
Àngels Ortega	Directora psicopedagògica del Grup Catalònia
Susanna Pérez	Dra. en psicologia i professora a la Universitat Ramon Llull i a l'Institut del Teatre
Rosa Sellarés	Dra. en psicologia i Directora de la Fundació Presme
Romà Solé	Tècnic del Servei Mpal. de la Discapacitat de l'Ajuntament de Tarragona

Annex 3

Llista d'assistents

Llista d'assistents

Nom	Càrrec	Entitat
Joan Francesc Ainaud i Escudero	Subdirector General de Promoció Cultural	Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
Marta Alegre	Dinamitzadora cultural	Centre Cívic les Corts
Carolina Alejos	Responsable de l'entitat	Marge Contemporani / 4ArTS-EU
Fina Alert Raich	Presidenta	Associació SUSOESPAL. Creació i salut mental
Joel Alvarez Banal	Direcció i gestió de projectes. Formador Teatre Social.	Associació Cultural Marabal
Mariona Angelats Planas		Sòpuls
Cristian Año		Sinapsis/Polièdrica.
Laudelí Arnau i Ribera		Trompitxols Arts Escèniques Aplicades
Moisès Aznar Fernández	Administrador	La Claca Serveis Culturals
Elisa Ballardín		Associació Cultural La Nave Va Teatre
Eulàlia Ballart García	Professora i actriu	Plàudite Teatre
Marcel Bassachs Birosta	Director	Moviment Lantana
Cristina Benesey Ruiz	Educadora social	Ajuntament de Mataró
Alicia Blázquez		
Sandra Bogopolsky	Coordinadora de projectes; responsable de l'Àrea d'Educació	Associació de Professionals de la Dansa de Catalunya
Judit Bombardó	Responsable de Programes de Públics i Departament de Continguts	Mercat de les Flors
Sílvia Borrell Giró	Responsable de dansa i CF de teatre i circ	Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya
Dominik Borucki		
Constanza Brcic Monsegur	Directora artística	Associació Cultural la Sospechosa
Carme Calafat	Representant d'ABD	ABD
Gemma Calvet Villena	Coordinadora pedagògica; professora	Escola Municipal de Música i Dansa de Montornès
Míriam Camps Mezquita		Pallapupas
María Carbonell García	Estudiant	Educació Social (UB)
Carla Caríssimi	Intèrpret	
Jordi Carrillo	Coordinador artístic	Teatre Nacional de Catalunya
Lluïsa Casas	Directora i fundadora cia	Teatre de l'IES Pablo Ruiz Picasso
Cristina Casas Oferil		

26 d'octubre de 2013 - Informe final

Nom	Càrrec	Entitat
Mariona Castells Adell	Vocal	APDC
Joan Castells Altirriba		
Anna Caubet Gual	Directora	ImpactaT intervencions teatrals
Glòria Cid	Coordinadora del programa d'Art per a la Millora Social	Obra Social La Caixa
Mercè Clos Muntsant		
Montse Colom		
Marta Cuscó Franci		Grup Catalònia
Antonella D'Ascenzi		
Marta Dalmau	Coordinació/ professora	Taller d'idees
Beatriz de Balanzó	Coordinació de projectes	Proyectos ClaBe
Clara de Balanzó de Angulo	Psicòloga	
Mónica de Castro	Vicepresidenta	Associació Catalana de Musicoteràpia
Yolanda De La Hera Ortega	Responsable	FESmillora
Gema Díaz	Membre	APdC
Alba Domingo	Coordinadora del Banc de Dades d'Arts i Inclusió Social	Institut del Teatre
Silvia Domínguez Rodríguez	Formadora i actriu	Teatro de conciencia- Personas d'Aran entà Toti
Edmundo dos Santos	Supervisor i Terapeuta	Institut de Sociologia y Psicologia Aplicada
Elena Dueso	Metge. Dansa Moviment Terapeuta; professora de l'IT	Institut del Teatre
Silvia Elgarista Vives	Tresorera	Dansalut / Marge Contemporani
Beti Español	Membre fundadora	Frec a frec
Sara Estepa Campos	Formadora i actriu	Teatro de conciencia
Laia Estremeiro Martínez	coreògrafa / dansa moviment terapeuta	Fundació Estany / Espai al cos
Àlex Ferran		
Alba Figueres Puig		
Jordi Font	Director general	Institut del Teatre
Núria Font	Directora del programa d'Inclusió Social	Diputació de Barcelona
Esther Forment Ruiz	Comunicació i Nous Públics	Teatre Principal d'Olot
Sonia Gainza Bernal	Directora	Programa Apropa Cultura (Fundació l'Auditori i l'Orquestra)
Francia Gajardo	Co-directora artística	Associació Alquimistes
Eva García	Directora	Transformas
Trinidad García	Productora i creadora. Especialista en violència de gènere	

Nom	Càrrec	Entitat
Sara García Guisado		
Sílvia García Márquez		
Elena Garcia Pous	Management i coordinació activitats pedagògiques	Increpacion Danza
Francesc Garreta i Gambús	Professor	Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés
Carlota Gelonch Nicolau		
Carles Giner	Secretari Executiu del Consell de la Cultura de Barcelona	Institut de Cultura de Barcelona (ICUB)
Laura Gracia Moreno		
Lluís Grande	Subdirector general d'Anàlisi i Programació	Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya
Anna Griñó Roca	Directora i professora	L'Estudi; Escola de Dansa de Sant Boi de Llobregat i Escola Municipal de Dansa de Castelldefels
Xènia Guirao	Responsable de comunicació	Associació de Professionals de la Dansa de Catalunya
Montse Guri	Directora	Institut Escola Artístic Oriol Martorell
Josep Antón Gutiérrez Muñoz	Responsable de Formació	Grup Catalònia
Ana Herrera		
Debby Holtzman		
Maxime Iaranelli	Professor	Institut del Teatre
Montserrat Iranzo i Domingo	Coordinadora del Fòrum d'Arts Escèniques i Inclusió Social	
Anna Jarque	Projectes i programació	Dirus-escena
Carolina Jimenes	Presidente	ADMTE
Petra Jiménez González	Regidora de Cultura	Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet
Toni Jodar Invernon	CoDirector	BDDANSA / Beatriu Daniel_Toni Jodar
Beatriz Langa Castaño		
Marina Lasaosa		
Esteve León Aguilera	Director Pla Estratègic	Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
Mage Lluch Roca		Liant la Troca
Àgia Luna	Directora	Artixoc
Assumpció Malagarriga	Directora	Servei Educatiu de l'Auditori
Quico Manyós	Director	Zotikos
Elisabet Marcos Furones		Fundació Catalònia
David Marín	Gestor cultural	Teatre Sagarra de Santa Coloma de Gramenet

26 d'octubre de 2013 - Informe final

Nom	Càrrec	Entitat
Pasquale Marino		
Olga Martin	Directora	Alkimia Consulting-Proyecto RSC Asistencia Psicosocial Centros y Orfanatos Sneha Bhavan India
David Martínez		
Mónica Monge		
Gara Mora Murilo		
Ana Morales Alférez		
Montserrat Morral Monteis	Coordinadora	Pla Nacional de Valors
Raquel Muñoz Sarrat		
Jannick Niort	Presidenta / Directora	Fundació Psico-Art de Catalunya
Àngels Nogué	Responsable de projectes estratègics	Institut del Teatre
Thomas Noone	Assessor d'activitats de dansa	SAT! Sant Andreu Teatre
Yazmin Olave Avilán	Educadora Àrea de Creativitat	Grup Catalònia
Isabel Ollé	Dansa participativa	
Àngels Ortega Reverte	Directora psicopedagògica	Grup Catalònia
Gemma Palet	Psicopedagoga i sòcia fundadora de Dansalut	Dansalut / ADB
Esther Pallejà Lozano	Professora de Cos i Fitzmaurice Voicework / coach Holistic Body Voice Work	Eolia / Freelance
Susanna Pérez	Dra. en psicologia i professora a URL i IT	Universitat Ramon Llull / Institut del Teatre
M.Teresa Perez Testor	RRPP	CCCB
Pablo Persico	President	Associació Integrasons
Mónica Pes Coca	Presidenta	TitereArte; Escola de teatre de títelles
Isabella Petith	Creativity and Society Projects Manager	British Council Spain
Xavier Pla Bonet	Director	Suministros Domenec
Núria Plana	Dir. Departament de Pedagogia de les Arts de l'Espectacle	Institut del Teatre
Vanessa Porta		
Jorge Prats		
Mar Quintana Pascual		
Bàrbara Rabinad Coll	Presidenta	Enruta't
Verónica Ramirez	Co-directora Artística	Associació Alquimistes
Maria Rosario Ramirez Arancibia		

26 d'octubre de 2013 - Informe final

Nom	Càrrec	Entitat
Anna Ramis	Assessora pedagògica de centres de primària i secundària	
Assumpta Ratés García	Responsable Aula de Dansa - Cultura en Viu. Coordinació Màster en Dansa Moviment Teràpia	Universitat Autònoma de Barcelona
Maria Isabel Rincon	Directora artística de dansa i professora de dansa	L'Arte nel Cuore
Mario Robles Rionegro	Professor formació Artteràpia	Associació Marabal
Frederic Roda	Director	Teatre de Ponent
Jordi Roig	Gerent	Institut del Teatre
Glòria Rognoni	Directora	Grup de teatre social de FEMAREC
Roberto Romei		
Fran Ros		Asociación AYEKLAUWN
Marco Rossano		
Maria Mercè Rovira Bru		
Noemí Rubio	Pedagoga de l'instrument; codirectora de Comunitària	Comunitària
Carles Salas	Director postgrau de Teatre i Educació	Institut del Teatre
Vanesa Sandín Mendo	Docent	Bioteatro
Virginia Sánchez Álvarez		
Gloria Sardà Crous	Artista	Fundació Yehudi Menuhin
Rosa Sellarés Viola	Directora	Fundació PRESME
Núria Sempere	Directora	Escola de Música - Centre de les Arts de L'Hospitalet
Núria Serra	Cap del Departament d'Immigració i Plans Comunitaris	Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports de l'Ajuntament de Barcelona
Servio		
Laura Settecase	Directora	Trastero de las Artes
Antonio Simón Rodríguez	Coordinador acadèmic	Institut del Teatre
Tracy Sirés	Gestora cultural i emprenedora	
Marita Solà Lapuente	Junta Directiva	Street Heros
Romà Solé Blanco	Tècnic	Servei Mpal. de la Discapacitat, Ajuntament de Tarragona
Marta Soria Frisch	Monitora assistencial i Dansa-Moviment Terapeuta	Can Calopa - L'Olivera
Elsa Tous		
María Tovar Marín		
Carmen Treviño Maruri		

26 d'octubre de 2013 - Informe final

Nom	Càrrec	Entitat
Elisabeth Ulibarri		ANIN
Isaac Uyà	Director	Associació TOTORA
Liana Vella	Ideadora d'I.t.e.r. i cofundadora d' 'Arte-Salud. Coaching y Coraje'	I.t.e.r: 'Arte-Salud. Coaching y Coraje'
Anna Vilanova	Coordinació Jornades Professionals i Servei Educatiu	Fundació Mediterrània; Fira d'espectacles d'arrel tradicional
Pau Vidal	Coordinador	Observatori del Tercer Sector
Carme Vilar	Membre fundador	Frec a frec
Agurtzane Zallo Olaeta	Presidenta i actriu	Companyia Teatropello

Annex 4

Programa del Fòrum

Fòrum d'Arts Escèniques i Inclusió Social

26 d'octubre de 2013. Institut del Teatre

PROGRAMA

9.00 a 9.30 h. Arribada i acreditació dels participants

9.30 a 10.30 h. PLENARI Espai Scanner (planta -2)

Propòsit del Fòrum. Observatori de les Arts Aplicades
Jordi Font, Director general de l'Institut del Teatre

Marc acadèmic de les Arts Escèniques Aplicades
Antonio Simón Rodríguez, Coordinador Acadèmic de l'Institut del Teatre

En acabar el plenari:
Presentació dels Grups de treball:
Acció comunitària, Educació i Terapèutiques
Montserrat Iranzo i Domingo, coordinadora del Fòrum
Demo del Banc de Dades de l'Observatori de les Arts Aplicades
Alba Domingo, Coordinadora del Banc de Dades

10.30 a 11 h. ESMORZAR

11 a 14 h. GRUPS DE TREBALL

Grup A: Acció comunitària. Aula P3.S1
Presideix: Glòria Cid. Obra Social La Caixa, Coordinadora del programa d'Art per a la Millora Social
Moderació: Tracy Sirés
Relatoría: Gemma Palet

Grup B: Educació. Aula P3.S2
Presideix: Isabella Petith. British Council Creativity and Society Projects Manager
Moderació: Noemí Rublo
Relatoría: Anna Jarque

Grup C: Terapèutiques. Aula P3.S3
Presideix: David Marín. Teatre Sagarra de Santa Coloma de Gramenet, Gestor cultural
Moderació: Quico Manyós
Relatoría: Trinidad García Espinosa

Treball de cada grup sobre el camp corresponent:
Aproximació a un estat de la qüestió del subsector que integra el grup. Referents nacionals i internacionals

Possible Xarxa en cada subsector i/o de tot el sector

14 a 15 h. PLENARI Espai Scanner (planta -2)

Posada en comú dels tres grups per part de les meses corresponents

Possible creació del Nucli Impulsor d'una Xarxa del sector